Juni-september 1840

FACTS

Date:
Juni-september 1840

Page number:
58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68

Diary location:
Thorvaldsens Museums arkiv, inspektørens skrin, nr. 1

Creator/key person:
Christine Stampe

General comments:
Dette dokument er en del af det originale manuskript til Christine Stampes erindringer om Thorvaldsen. Afskriften af hele manuskriptet omfatter i alt 60 dele. Denne del er nr. 12.
OBS Dokumentet er også udgivet i Arkivet, Thorvaldsens Museum. Her findes den senest opdaterede udgave.

Læs mere om nærværende online-udgivelse i artiklen Manuskriptet til Christine Stampes erindringer om Thorvaldsen.

Mentioned people:
Gottlieb Bindesbøll
Christian 8.
Jonas Collin
N.F.S. Grundtvig
Jens Arenholt Gottfred Hartmann
Albert Küchler
Marie Sophie Frederikke
Wilhelm Marstrand
Wilhelm Matthiä
J.P. Mynster
Adam Oehlenschläger
Adam Andreas Sager
J.F. Schouw
Susette Schouw
F.C. Sibbern
Christine Stampe
Jeanina Stampe
Heinrich Steffens
Just Mathias Thiele
Bertel Thorvaldsen
Henriette Wulff
H.C. Ørsted

SUMMARY

Christine Stampes manus til sine erindringer om Thorvaldsen. Dette er 12. del af i alt 60.

TRANSCRIPTION

- 58 -

Der var megen delibereren[1] om Kroningen[2], og Thor: sagde strax, han ikke vilde klæde sig i hvide silke strømper og skoe som hørte til de [h]vide Rid[d]eres dragt[3]. og da man sagde ham, at Kongen havde sagt at Thorv: kunde komme, klædt, som han ville[,] men Thor: svarede, at der som Dragten f ex havde været med halvstøvler eller noget, som var bedre Pasende en[d] denne Maskerade dragt for gamle folk, og især Gamle Been, som enten vare som kolstokker[4] eller, tykke osv, dog klæde sig anderledes

- 59 -

En[d] alle de andre af Hans Rang, saa man skulde udpæge ham, og sige: ["]see han har Støvler paae fordie han har daarlige Been["], ["]nei det er jeg for Gammel til saaledes at giøre Narr af[;"] osv ☒ dog paa engang stod der i Avisen at naar man henvendte sig der, eller der, kunde man see hvad forandring der er bestemt at skulle skee i de [h]vide Rid[d]eres dragt (: jeg som saa gierne vilde at Thor skulde være med, deels fordie man havde sagt mig at Hans Majestæt ønskede det, og deels fordie jeg havde seet hvordan den dragt klædte ham syperb, vi havde probert[5] een paa ham)[.] jeg løb strax op paa kammeret til Thor: og vi vare enige om at det vist var den forandring der nu var bestemt; ["]ja saa vil jeg med["], siger Thor, ["]og i dobelt henseende ogsaa for den Opmærksomhed,["] nu giorde jeg strax anstalter og kiøber Orange Floiel[6], osv til ham, men jeg blev flaue da jeg nærmere forhører mig, at heele forandringen bestaaer i en Anden Brodering paa en Krave som en Rider, havde troet vilde klæde ham bedre, nu opgav Thor det strax, og vi tog til Byen[7] for at Bivaane feterne[8], som der skulde være i den Anledning baade i Frederigsborg og Kiøbhavn, og Thor: tog med skiønt han intet vilde tage deel i, men Steffens[9] var i Byen, og dem saae han flere gange[10] vi vare og i sælskab hos Øhlenschlæger[11] sammen med dem, og saa fleere ting sammen[,]

- 60 -

f: ex vare vi paa Runde taarn hvor baade Steffens og Thor ikke havde været i 45 Aar, og bleve meget[12] forundrede over ikke at skulle betale sine 2 ß[13] for Entreen men derimod maatte vi vist staae 1 Time oppe og banke paa en dør, som Thorvaldsen meget eftertrykkelig giorde, og Steffens sagde: ["]und mit jedem Hammerschlag trit[t] einem Gotte Hervor!["] ☒ nu skrev Steffens sit og Thorv: Navn paa Væggen ved Vinduet hvor det vistnok kan findes endnu[,] det er ved den første sperrede dør, hvor man bliver standset[14]. ☒

I Anledning af Kroningen, bestemte alle Kunstnerne at tegne et stykke til en Album til Hans Majestæt, og man henvendte sig og med opfordring til Thor: og jeg paa Thieles [15] Opfordring bad ham umaadelig derom, dog hvad han bestemt ikke ville, kunde ingen Overtalelser bringe ham til, især naar han, som han sagde skulde prostituere sig, for at føie de Opfordrende, (han var nu altid saa beskeden), og da han jo ikke tegnede meere saa var det flaut [16] at komme med en lille Contuuer (som var det eeneste han nogenlunde kunde giøre) blandt alle de Kunst sager, hvor Mæsterne giorde deres Mæster stykker osv ☒ og alt hvad jeg sagde, at Compositionen Alene kunde have værd osv; saa var han ikke til at bevæge. ☒

- 61 -

D. 28 Juni Droningens [17] Geburtstag [18], var Kroningen, heele Byen byen var i bevægelse, og i Frederigsborg [19], og jeg var lidt ilde ved det, at Thorvaldsen skulde være ganske Alene. Min Svigermoder [20] og min Søster [21] som jeg ellers vi[d]ste jeg uden videre kunde anbefale ham til, vare borte, og jeg selv tog til Frederigsborg, saa faldt, mig en famille ind, som altid har vist ham megen sand kierlighed[,] Asessor Muses [22], og jeg bad Konen invitere ham til Midag [23], og tage Sig af ham paa det beste, dette giorde hun paa det beste, heele hendes Ungdom afhentede ham og osv Christiane fort sætte [24].

- 62 -

d. 2. July 1840 vare vi atter her paa Nysøe, d. 6te July 1840, reiste Sysette, [og] Schouv, med Børnene herfra, som altid var os et savn naar de forlode os; dog

d. 13 July 1840 kom

Steffens med

Kone, og, Datter, saa kom

Øhlenschlæger, og

Grundtvig samt

Zippren, det var nu en rig tid, og deilige dage at tænke tilbage paa, især husker jeg en Morgen ved frokosten vi vare en 16 til 18 Personer der alle tau bomstille, og med den største Interesse fulgte en dispyt mellem, Steffens og Grundtvig, den eneste som bevægede sig var Øhlenschlæger, som heele tiden nikkede bifald til, Steffens, og det modsatte til alt hvad Grundtvig sagde, og de talte begge, saa det var en løst at høre, dog paa engang komme de paa

og Øhlensch: tager Ordet og vil tale med, han havde jo heele tiden nikket Bifald til Steffens[,] tænk nu hans, og vores alles forundring da Steffens, uden videre Complimenter siger reen ud, til ham: ["]thie Du stille Du kan jo

slet ikke tale og for Dig er der intet paa Jorden haver Værd uden en digter[,"] osv[.] lade Steffens eller Grundtvig

fortælle denne Historie[.] Nu stod alle fra Bordet, og man endte lidt flaue ☒ Derpaa en spadsere tuur i

løstskoven[.]

- 63 -

Vi havde ogsaa nogle deilige Aftener hvor frue Steffens [25], og Clärchen [26] Sang osv ☒ frue Steffens, kaldte Thorv: Kongen og Øhlenschlæger Kronprinsen[.] apropos: her paa Nysøe gjorde Thorvaldsen Steffens Portrait [27], som Meda[i]llon[,] den er i Rom for at hugges i Marmor [28] og jeg har endnu et brev af Thor x [29] x hvor han siger at denne Meda[i]llon var det eeneste der var heel af alt hvad der var sendt i Min Kasse med Statyen [30][.] paa en Tuur [31] i Hollænder Skoven [32], fik Børnene stor respekt for Steffens, som skiød et Gevær af, efter Skiven osv[.] i den anledning gik Historien, fra Thor og Steffens, Øhlensch blev bange, og forlod Skoven, ligeledes var han bange at gaae over Broen i Haven[.] saa fortalte Thorv: hvorledes de havde Skræmmet Øhlsch: fra Rom, ved at bild[e] ham ind at Jordbunde var vukanisk osv. ☒ Den Historie om Malerierne i Rom, som Øh: kunde bedre bedømme og see i en Time en[d] Th: i sit heele Liv kunde Thr: aldrig glemme[.]
Øhlensch. var den første der forlod os. ☒ Schouv's [33] vare i Roskilde, hvor Stænderne vare samlede [34]. Steffens med famille reiste til Norge, og naar de kom derfra vilde de besøge Roskilde[.] nu gave vi hinanden der, rendez vous [35], og rigtig da vi d. 30 July [36] (troer jeg) kiørte ind af Roskilde bye, bleve vi modtagne af Steffens, som strax havde en Invitation til Midag for os hos Comisarius [37], fr Wulf [38] var med mig, denne Diner var meget Munter, og fornøielig, der blev udbragt et par Skaale, og om Eftermidagen blev Spadseret, og drukken The i Kloster Haven osv, nu bleve vi alle inviteret af Stænderne til en Stor Diner, som var brillant, med Taler og Munterhed[.] først udbragte Biskoppen [39] Thorvaldsens Skaal, med en meget smuk tale N 1 [40] der hermed maa følge, dernæst, Schouv en dito for Steffens N 2 saa Steffens N 3, for ☒ osv osv ☒ det var den Beste[.] kort det gik deiligt og vi fik ordentlig Tørst efter Taler, og en stor løst [41] efter at høre Ussing [42], som dengang netop var en vogue [43], man begyndte ganske sagte at yttre ønsket, saa høit, dog forgieves[.]

- 64 -

endelig sender man en Muntlig Petition [44] til ham for at anmode ham dog han vi[d]ste ikke hvad han skulde tale over, hvor paa man proponerte [45] ham at udbringe Dammernes Skaael, men han mente han vilde skræmme Damerne, kort han var ikke at bevæge, og saa fik vi en meget smuk [tale] af Sali katt [46]. ☒ men vi morede os deiligt, og vare ikke gierne taget bort, som skulde skee strax efter Caféen som vi tog i en lille Have; ☒
Endnu maae jeg bemærke at vi den foregaaende Nat ikke kunde faae

meere en[d] 2 Værelser i Roskilde[,] et lille, og en stor, Stampe [47], er en slem Sovekamerat da han taler i søvne og alt saa vilde jeg nødig Thorv: skulde Sove i samme Værelse som han og jeg meente nu fr: W: [48] og Thor: kunde komme i det store værelse, og Stampe og jeg, i det lille ved siden af, dog det vilde hun ikke, alt saa, laae vi Stampe ved den eene Ende af Stuen, og Thorv: ved den anden, jeg og frøkenen i det lille værelse ved siden af[,] NB, med døren Aaben til Herrenes værelse, for at jeg som kiendte Stampes Maneer, kunde have Øre med ham, nu var alle til roe men efter et par Timers tid saa begyndte Stampe at Synge, og saa at Snakke, og jeg efter gamel vane, tysser beroeligende paa ham og saa

bliver alt stille, men lidt efter begynder han, paa nye, og jeg tysser paa nye, og han bliver roelig og begynder igien og saadanne heele Natten, næste Morgen bekiender vi for hinanden, at vi ikke havde lukket et Øie, fr W: som er meget lyd Øret [49], havde vendt og dreiet sig heele Natten, jeg havde bestandig lyttet efter Stampe for at være ved haanden at tysse paa ham af angest for han skulde vække Thor, denne havde ikke rørt sig, saa jeg troede han havde sovet lige fuldt, dog nu fortæller han ikke at have lukket et Øie, og mod slutningen af Natten med villie holdt sig vaagen for die Stampes drømme begyndte at interessere ham, han havde nemlig ikke vi[d]st at døren til os var aaben, og troet at det var Stampe selv der tyssede paa sig, og hvad han aldrig kunde glemme, og ofte fortalte med latter, var at Stampe paa engang, havde Givet et stort Skrig fra sig, og saa sagt[: "]nu brast Maven[,"] og strax efter:["]det kan arivere [50]![”] og saa komm den sedvanlige tyssen efter ethver raab eller yttring; ☒ kort den Eeneste der havde sovet i et væk var Stampe, og vi[d]ste af intet[.] ☒ Næste morgen maatte vi laane loschie[.]
Medens Stænderne [51] endnu vare samlede i Roskilde Aaret 1840 [52], blev der giort Bindesbøl [53] saa mange vanskeligheder med Museets fremskriden [54], deels ved Intriger, og deels ved Cabaler [55], nu standsede det ganske [56] paa engang, og Thor: var fortvivlet, og i daarlig humør[.] jeg sendte nu en Exspresse [57] til Roskilde for at bede Schouv [58] giøre hvad han kunde, imidlertid, talte jeg [med] Conf: Colin [59] og han meente det var ikke af Veien at tale med Hr: Sager [60], jeg skriver til ham, og han kommer, og vi faar en lang Conferenz som enner [61] med at han lover mig han skal ikke sitte sig ned føren[d] han har været hos alle paagieldende, og see hvad der var at giøre for at Bindesbøl kunde arbeide; og han holdt ord. Næste dag kom B: [62] og sagde alt var i Gang igien, Thor blev meget Glad, og sendte strax Bud om ooo= ooo= at kiøbe 2 Stykker [63], der var paa Kunstforeningen [64], nemlig af Marstrand [65] og Kychler [66], som han nogle dage til forn havde beundret der, men paa min tilskynden at kiøbe dem, svarede[: "]nei Gud giør jeg ikke, aldrig skal jeg kiøbe for en skilling meere til Museet, da di ikke ved om de vil, eller ikke vil have det saadan gaaer det med Bygningen;["] dog nu var han glad igien og senere har han kiøbt

meget baade her og i Rom, og intet var ham for kostbar, naar han fandt det var Godt; ["]et godt Malerie kan man aldrig betale for dyrt, men et slet Kunstværk er altid for dyrt kiøbt[,"] det var hans sedvanlige Princip, men som han ikke dog altid holdt sig efterretlig.

- 66 -

Nu blev jeg til d. 17de August [67] i Byen med Jeanina [68], som havde været meget syg, i den Tid var der megen talen om at det var absolut nødvendig at Thor skulde reise [69], og han talte ikke om andet og alt var forberedet, og afgiort at han skulde følge med Mathia [70], denne vilde Naturlig gierne følge med Thor, dog jo nærmere tiden kom jo meere, ilde tilmode blev Thor, Mathia ventede Blodt paa dr: Hartmann [71], saa skulde de følges ad, over Berlin hiem, Thorvaldsens Mismod tog daglig til, og han begyndte ordentlig at blive gnaven, urimelig, og uretferdig og satte sig tusend Ting i Hovedet, som f ex: at man gierne vilde af med ham her, og dit, og dat, Nogle gange forsikkrede han mig han var ved denne Reise som om han skulde gaae i sin grav, osv[.] jeg vilde nu faae ham til at blive, men det gik ikke an, thi han havde taget Afsked fra heele Værden, og været hos Enke Droningen [72][.] kort jeg mærkede, at han heldere en[d] gierne vilde Blive, men skammede sig intet Paaskud at have, og saa faldt mig ind at skrive til hans Majestæt [73], heele Historien

- 67 -

hvor dan det hængte sammen osv sigende at dersom Hans Majestæt ansaae det for Umagen værd, saa var jeg vis paa der behøft[es] [74] kuns 2 Ord fra Hans Majestæt, for at Thor med Haandkys blev, (jeg reiste nu til Nysøe og kort efter d. [75] fik jeg et Brev [76] fra Thor: hvor han er umaadelig Glad over ikke at komme til at reise[;] Kongen vilde ikke han skulde vove sig saa silde paa Aaret osv ⊠ ["]og jeg sender hermed, en Copie af Kongens Brev [77] hvoraf De kan see hvad han Mener,["] og den kiere Gamle havde selv Copieret Ord for Ord Majestætens Brev til ham, som jeg Naturligvis ogsaa opbevarer, imellem hans andre kiere Breve, ⊠ Nu ville han blodt exspedere [78] Hartmann og Mathia (de spidste hos ham til Midag, og saa ville han komme til Nysøe, og han bad tusend gange, jeg ikke maatte være vred fordie vi saa ofte havde skientes i den siste Tid; vi siger han, thi han tilstod sielden, eller aldrig at han var skyld deri, og jeg kunde ikke alle tider finde mig i hans uretferdig[e] beskyldninger, mod heele Verden, naar han var i det Humør, altsaa stred jeg imod, dog nu var alting godt, han skulde jo ikke forlade Danmark[.]

- 68 -

han har ofte forsikkret mig at han hver gang han skulde reise fra Dannmark havde gredt, som et Barn, men derimod naar han forlod Rom, gik det Glat væk som at spise et Stykke Smørre brød, var hans Udtryk [79] ⊠

[1] Dvs. forhandling eller rådslagning, jf. deliberation i Ordbog over det danske Sprog.

[2] Dvs. Christian 8.s salving og kroning 28.6.1840 i Frederiksborg Slotskirke, som Thorvaldsen ikke deltog i angiveligt pga. beklædningsproblemer.

[3] Dvs. indehaverne af Storkors af Dannebrog, som kaldtes De hvide Riddere på grund af det hvide bånd, hvori de bar korset om halsen. Hertil hørte også hvide strømper og benklæder.
Thorvaldsen var blevet udnævnt til Storkorsridder af Dannebrog 18.11.1839.

[4] Dvs. kålstokke.

[5] Dvs. undersøge, prøve, jf. probere i Ordbog over det danske Sprog.

[6] Dvs. fløjl.

[7] Senest 24.6.1840 rejste Thorvaldsen fra Nysø til København i anledning af Christian 8.s salving og kroning i Frederiksborg Slotskirke, som han dog ikke deltog i.

[8] Dvs. fest, højtid, jf. fete i Ordbog over det danske Sprog.

[9] Dvs. den dansk-tyske filosof og naturforsker Heinrich Steffens og hans familie.

[10] Thorvaldsen mødtes med familien Steffens flere gange, bl.a. ved en udflugt til Rundetårn ultimo juni 1840.

[11] Dvs. den danske digter og forfatter Adam Oehlenschläger.

[12] Følgende passage bringes ikke i Rigmor Stampe, op. cit.: "og bleve meget forundrede over ikke at skulle betale sine 2 ß for Entreen [...] ["]und mit jedem Hammerschlag trit[t] einem Gotte Hervor!["] ⊠."

[13] Dvs. tegn for skilling. For møntenheder og valuta på Thorvaldsens tid, se referenceartikel Møntenheder.

[14] Til forskel fra i dag var det på Thorvaldsens tid ikke muligt at komme øverst op i Rundetårn.

[15] Dvs. den danske forfatter, sekretær, museumsmand og bibliotekar Just Mathias Thiele.

[16] Dvs. flovt.

[17] Dvs. den danske dronning Caroline Amalie, der havde fødselsdag 28. juni, samme dag som kroningen.

[18] Dvs. fødselsdag, jf. geburtsdag i Ordbog over det danske Sprog.

[19] Dvs. Frederiksborg Slot, tidligere kongeslot i Hillerød nord for København.

[20] Dvs. Kirsten Frederiksdatter Kaas (1766-1842) mor til den danske baron Henrik Stampe.

[21] Dvs. Susette Schouw gift med den danske botaniker og politiker J.F. Schouw.

[22] Dvs. den danske kammerassessor og toldskriver Laurids Fog Muus (1795-1856), som var gift med Christiane Muus (1802-1859), née Bruun.

[23] 28.6.1840 spiste Thorvaldsen til middag hos Laurids Fog Muus (1795-1856) og Christiane Muus (1802-1859).

[24] Dvs. ovennævnte Christiane Muus (1802-1859).
Stampe må mene, at Muus her skal "fortsætte" beskrivelsen af Thorvaldsens ophold hos familien Muus.

[25] Dvs. Heinrich Steffens' hustru Hanna Reichardt (1784-1855).

[26] Dvs. Heinrich Steffens' datter Clara (18??-1865).

[27] Dvs. Heinrich Steffens, A633.

[28] Mange af de værker, som Thorvaldsen udførte gipsmodellen til efter sin hjemkomst til Danmark 1838, blev sendt til hans værksteder i Rom for at blive hugget i marmor.
Se evt. emneordet Transport af Thorvaldsens kunst fra København til Rom 1842.

[29] Kryds. Dvs. indvisningstegn. Her indsættes følgende passage, skrevet i venstre margen på den anden led: "x hvor han siger at denne Meda[i]llon var det eeneste der var heel af alt hvad der var sendt i Min Kasse med Statyen".

[30] Der er sandsynligvis tale om en gipsafstøbning af Bertel Thorvaldsen med Håbets gudinde, jf. Nysø1, som må være blevet sendt til Rom for at marmorhugningen kunne påbegyndes på Thorvaldsens værksted dér.
Marmorstatuen, A771, blev dog ikke færdighugget før 1859 af H.W. Bissen i København, så marmorblokken må være blevet sendt dertil efter Thorvaldsens død i 1844.

[31] Følgende passage er skrevet i venstre margen på den anden led på p. 62, men vurderes på trods af det manglende indvisningstegn, at skulle indføjes på p. 63 i nærværende originalmanuskript: "paa en Tuur i Hollænder Skoven [...] Th: i sit heele Liv kunde Thr: aldrig glemme."

[32] Dvs. den større danske skov, som ligger nord for Præstø.

[33] Dvs. den danske botaniker og politiker J.F. Schouw og hans kone Susette Schouw.

[34] Stænderforsamlingen i Roskilde samledes for første gang i 1835. I 1840 var J.F. Schouw præsident.

[35] Efter fransk, rendez vous, dvs. aftalt sammenkomst, stævne, jf. rendezvous i Ordbog over det danske Sprog.

[36] 30.7.1840 rejste Thorvaldsen fra København til Roskilde for at overvære Stænderforsamlingen i nogle dage med familien Stampe. Herfra antagelig tilbage til København.

[37] Den danske naturvidenskabsmand H.C. Ørsted var kommissarius i Stænderforsamlingen i Roskilde.

[38] Dvs. Henriette Wulff, søster til Peter Wulff og Christian Wulff.

[39] Dvs. den danske biskop J.P. Mynster.

[40] Denne forkortelse er en henvisning til et bilag, som desværre ikke er bevaret. Den omtalte tale er p.t. uidentificeret.

[41] Dvs. lyst.

[42] Dvs. den danske jurist og politiker Tage Algreen-Ussing (1797-1872).

[43] Dvs. på mode, i vælten, jf. vogue i Ordbog over det danske Sprog. Det vides ikke med sikkerhed, hvad Stampe henviser til med denne beskrivelse af Ussing, men sikkert er det, at han blev juridisk professor ved Københavns Universitet og borgerrepræsentant i det københavnske bystyre i året 1840.

[44] Dvs. begæring eller skriftligt andragende, jf. petition i Ordbog over det danske Sprog.

[45] Dvs. foreslå, fremsætte et forslag, jf. proponere i Ordbog over det danske Sprog.

[46] Dvs. den danske justitsråd Peter Gottmann Henrik Ludvig Salicath (1774-1864). Salicath-slægten angives at stamme fra den venetianske bogtrykkerslægt Salicato. Den danske slægts stamfar var bogtrykker i Hamborg Johan Matthias Salicath (død 1741), der havde flere børn, deriblandt Giese Salicath (1715-1787) der flyttede til København.

[47] Dvs. den danske baron af Stampenborg Henrik Stampe.

[48] Dvs. Henriette Wulff, søster til Peter Wulff og Christian Wulff.

[49] Dvs. som hører skarpt, som har en (særlig) god hørelse, jf. lydhør i Ordbog over det danske Sprog.

[50] Dvs. ankomme, hænde, indtræffe, jf. arrivere i Ordbog over det danske Sprog= arrivere.

[51] Følgende passage er skrevet i venstre margen på den anden led, p. 66: "Medens Stænderne endnu vare samlede i Roskilde Aaret 1840 [...] og sendte strax Bud om ooo=".
Passagen efterfølges af følgende passage skrevet i venstre margen på, p. 65: "ooo= at kiøbe 2 Stykker [...] men som han ikke dog altid holdt sig efterretlig." Den tredobbelt cirkel og dobbelte vandrette streg er indvisningstegn.

[52] Stænderforsamlingen i Roskilde fandt sted i august 1840.

[53] Dvs. den danske arkitekt, kongelig bygningsinspektør og professor Gottlieb Bindesbøll.

[54] Opførelsen af Thorvaldsens Museum blev påbegyndt ved årsskiftet 1839-1840.

[55] Dvs. skadelige anslag, rænker, intrige, jf. arrivere i Ordbog over det danske Sprog.

[56] Borgerrepræsentation i København besluttede 6.8.1840 at standse byggeriet af Thorvaldsens Museum, fordi der blev sået – vistnok uberettiget – tvivl om bygningens soliditet.
Se evt. emneordet Standsningen af byggeriet af Thorvaldsens Museum, august 1840.

[57] Dvs. forkortelse af ekspresbud, jf. ekspresse i Ordbog over det danske Sprog.

[58] Dvs. den danske botaniker og politiker J.F. Schouw.

[59] Dvs. den danske embedsmand og jurist Jonas Collin.

[60] Dvs. den danske distriktslæge og krigsråd Adam Andreas Sager. Han var medlem af Københavns 32 Mænd.

[61] Dvs. ender.

[62] Dvs. den danske arkitekt, kongelig bygningsinspektør og professor Gottlieb Bindesbøll.

[63] Dvs. Lystighed udenfor Roms mure på en oktoberaften, B258 og Et par romerske almuefolk køber en hat til deres lille søn som skal være abbate, B246. Thorvaldsen anskaffede sig disse to maleri medio august 1840, jf. kvittering af 14.8.1840 fra Gottlieb Collin til Thorvaldsen. Thorvaldsen fik senere indrammet de to maleri, jf. brev af 2.9.1840 fra Peter Christian Damborg til Thorvaldsen.

[64] Dvs. Kunstforeningen af 1825.

[65] Dvs. den danske maler Wilhelm Marstrand.

[66] Dvs. den danske maler Albert Küchler.

[67] Dvs. 17.8.1840.

[68] Dvs. Christine og Henrik Stampes yngste datter Jeanina Emile Stampe.

[69] Thorvaldsen planlagde i 1840 at rejse til Rom bl.a. for at tilse de mange værker, der var ved at blive produceret i hans værksteder dér. Thorvaldsens forestående Rom-rejse blev imidlertid udsat til året efter, hvor han drog sydpå med familien Stampe.

[70] Dvs. den tyske billedhugger Wilhelm Matthïa.

[71] Dvs. den danske læge Jens Arenholt Gottfred Hartmann.

[72] Dvs. Frederik 6.s enkedronning Marie Sophie Frederikke.

[73] Dvs. den danske kong Christian 8.

[74] Dvs. behøvedes.

[75] Tom plads i originalmanuskriptet.

[76] Antagelig brev af 9.9.1840 fra Thorvaldsen til Christine Stampe.

[77] Dvs. brev af 7.9.1840 fra Christian 8. til Bertel Thorvaldsen.

[78] 14.9.1840 Thorvaldsen fulgte Jens Arenholt Gottfred Hartmann og Wilhelm Matthiä til Toldboden i København, hvorfra dampbåden til Lübeck afgik.
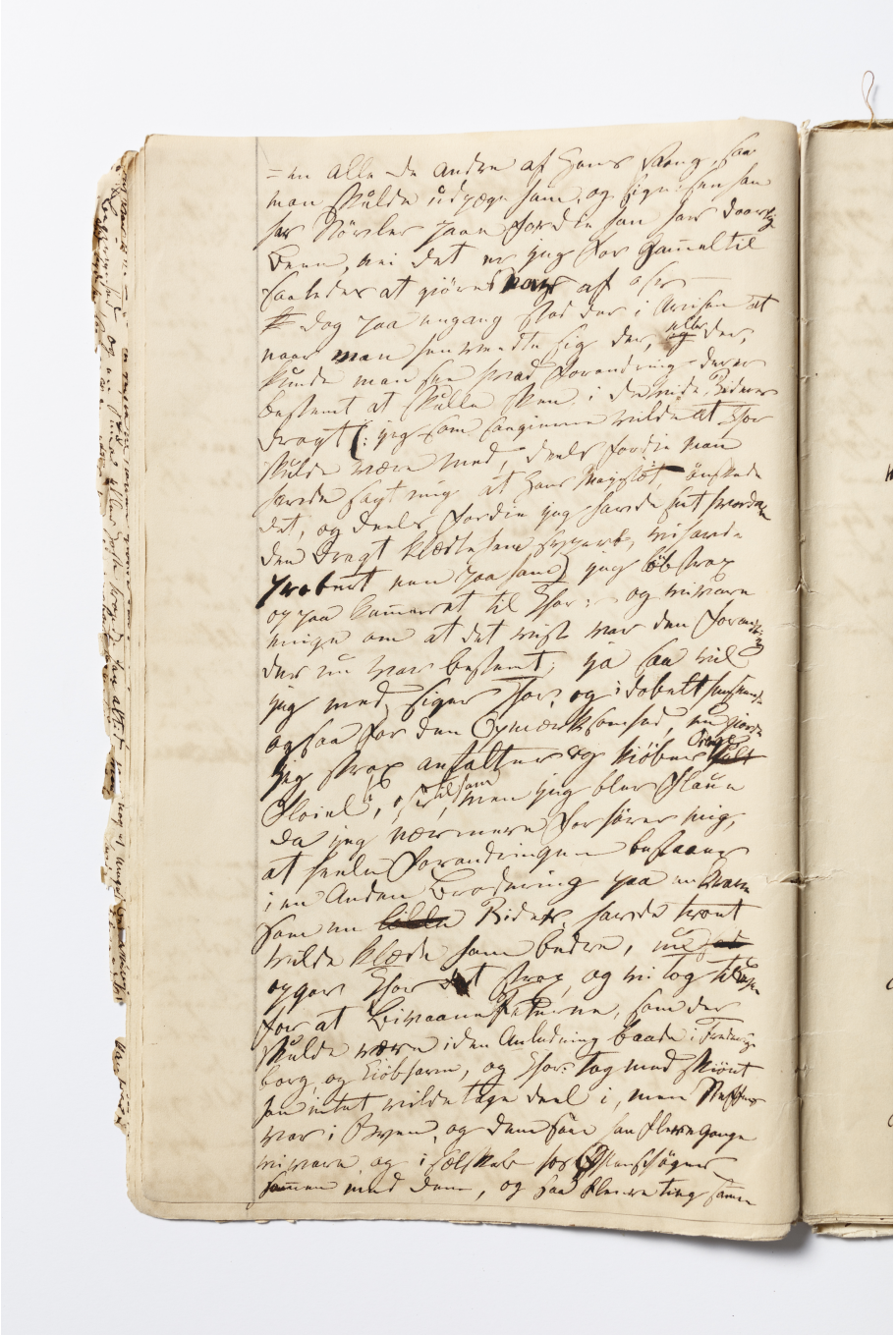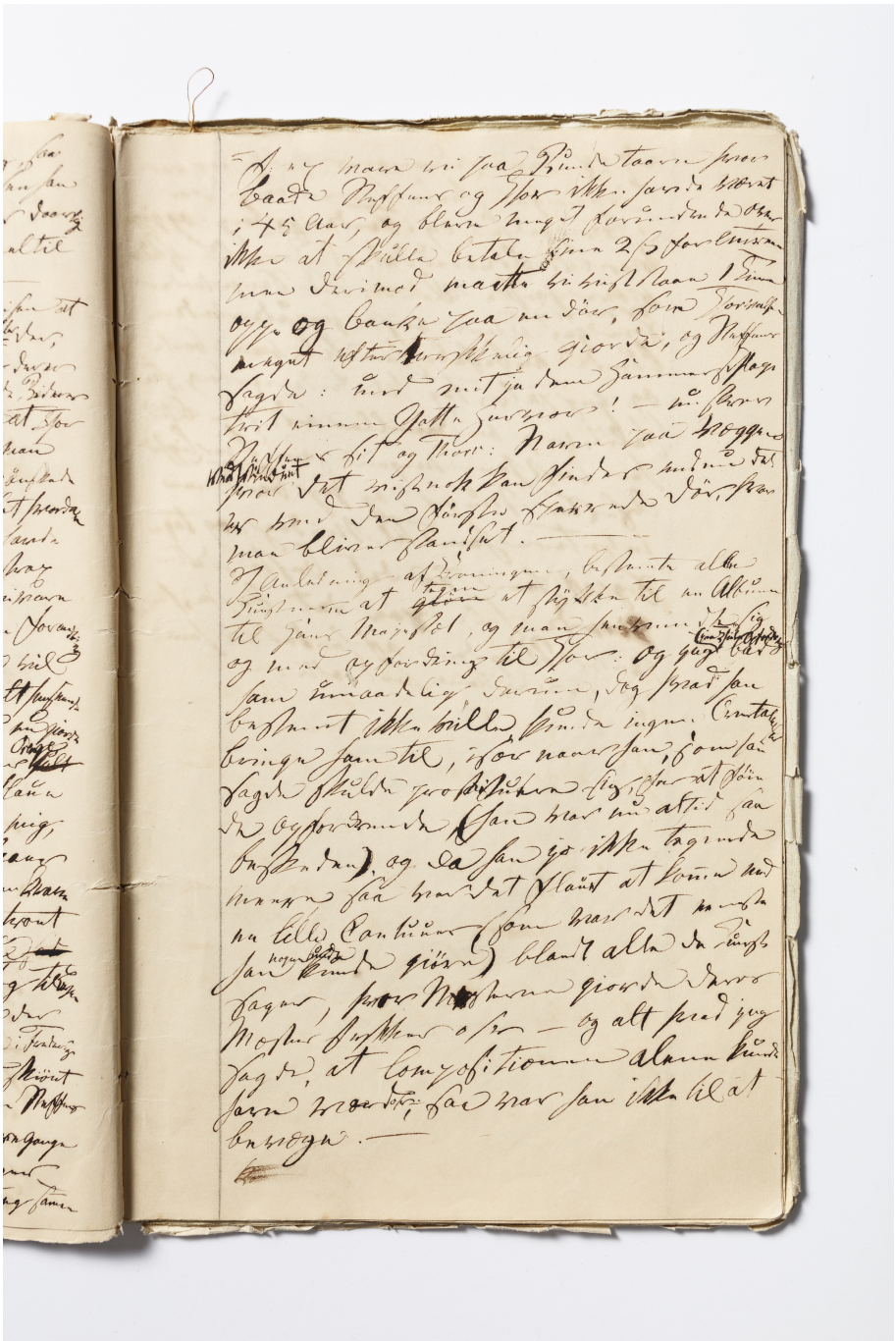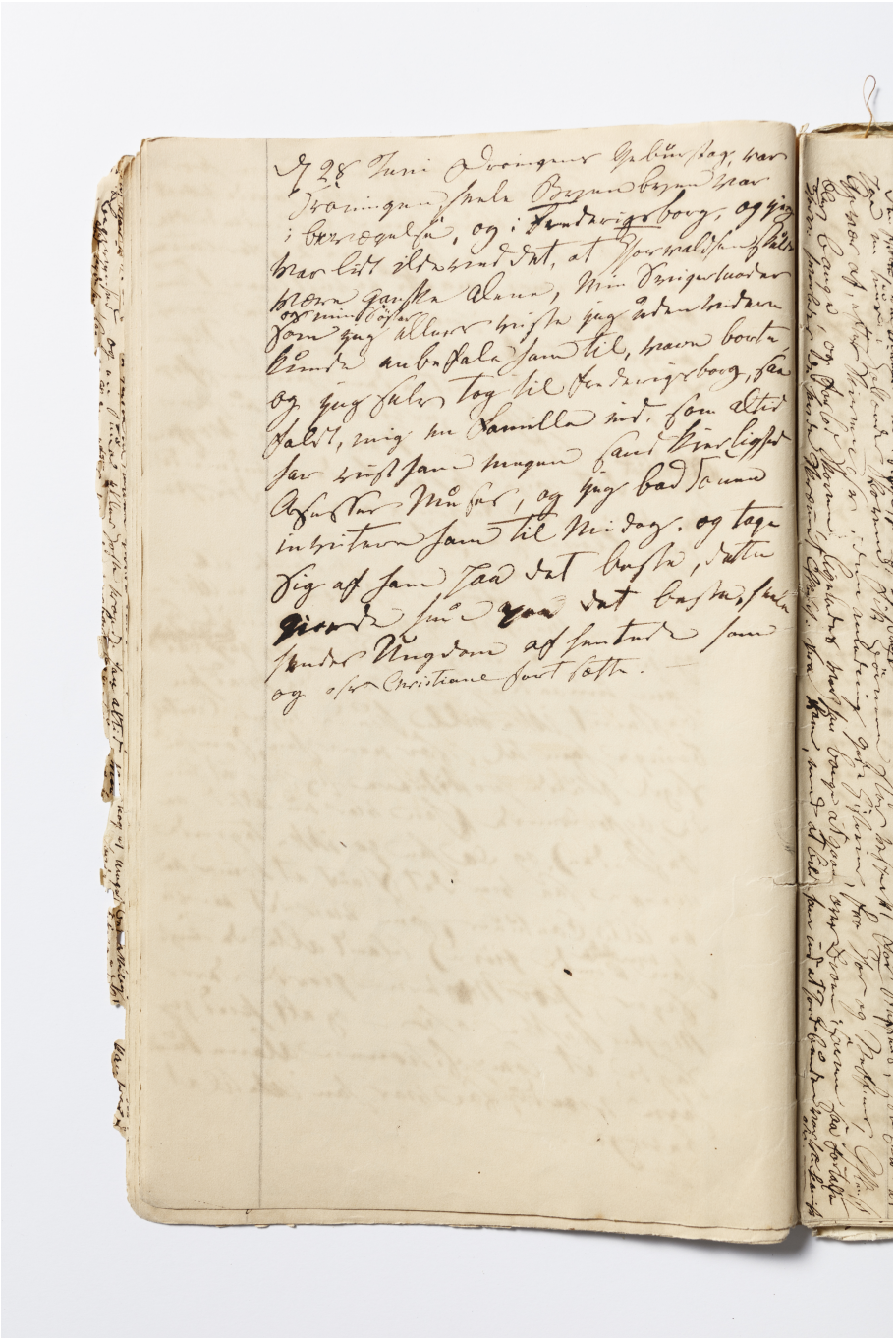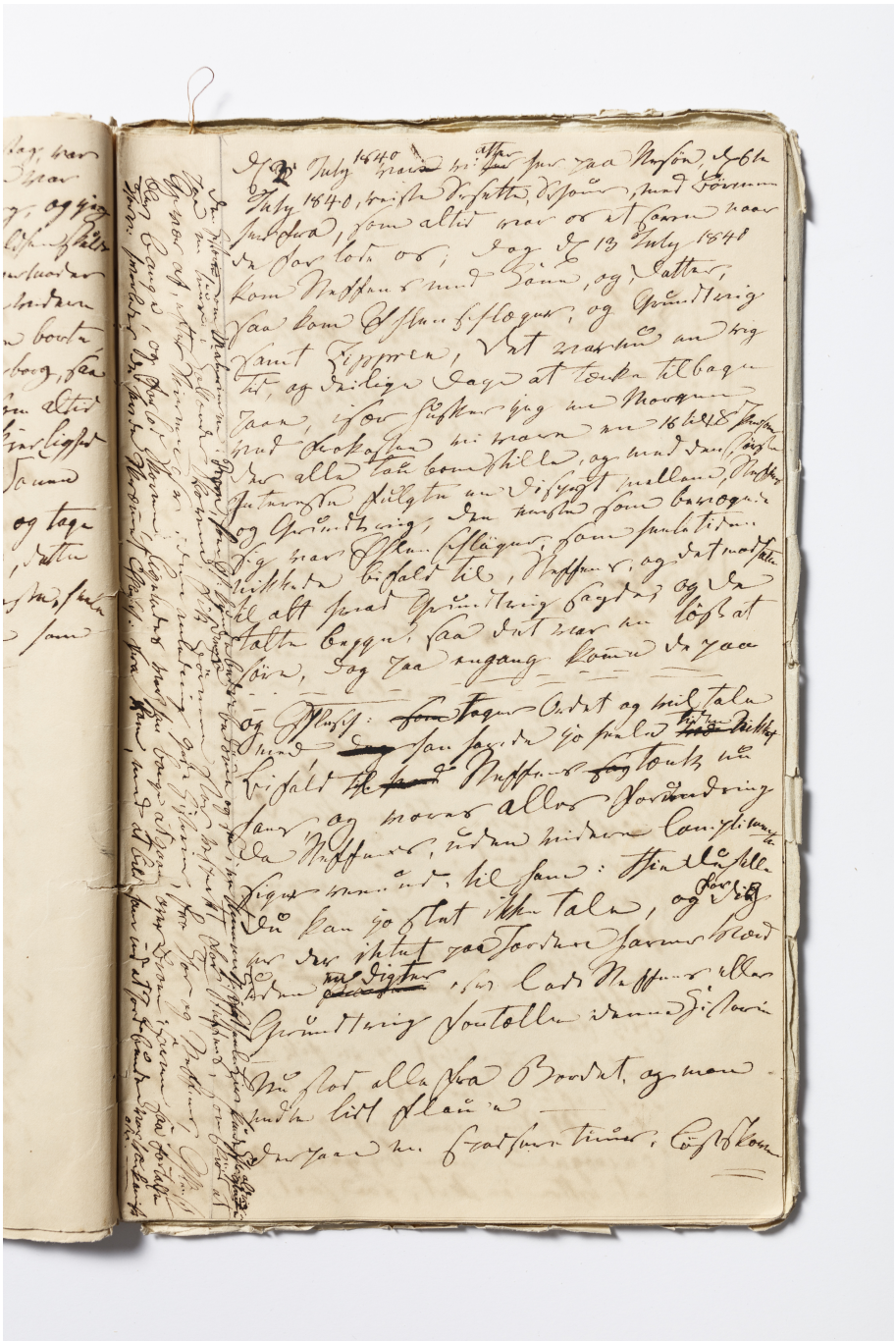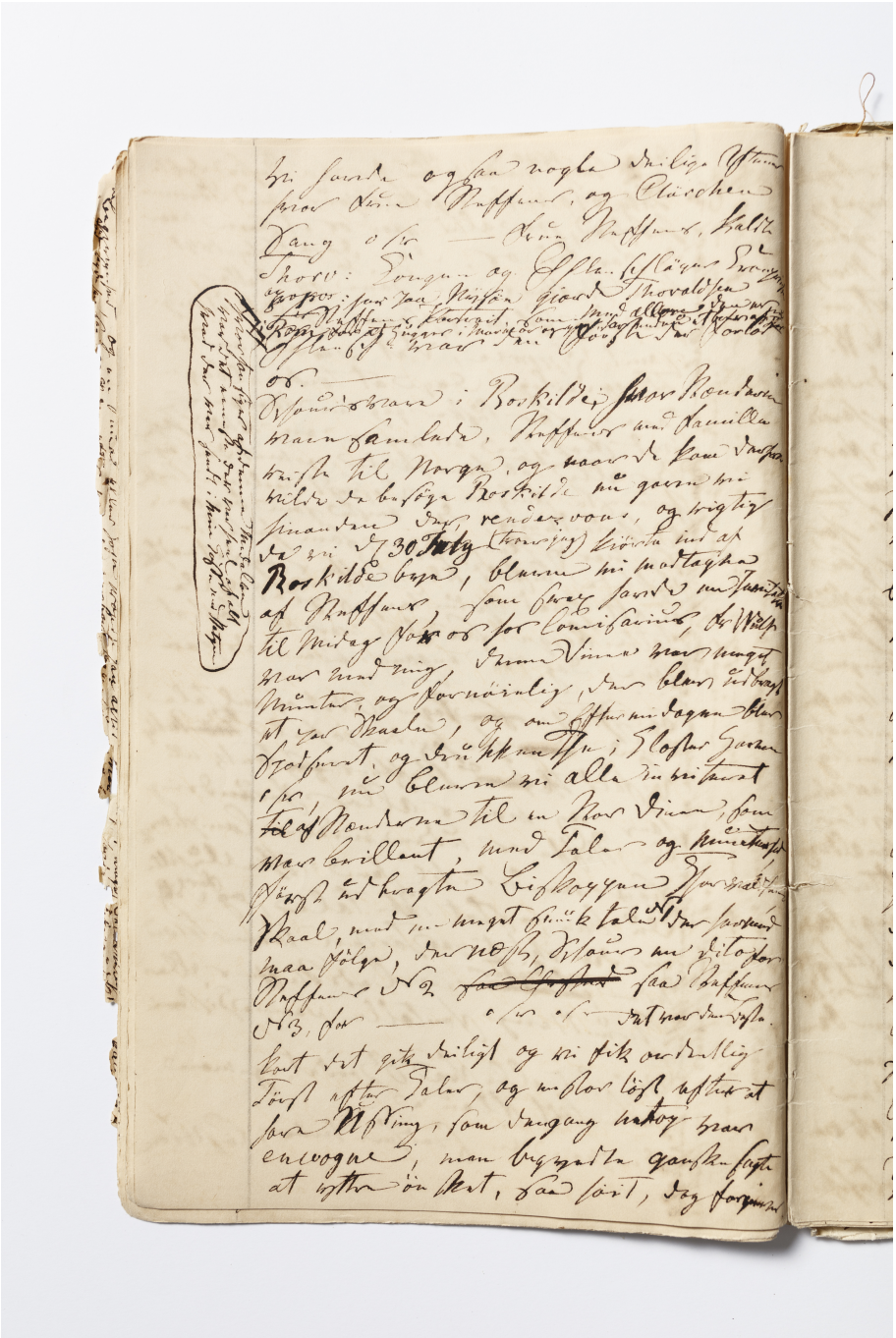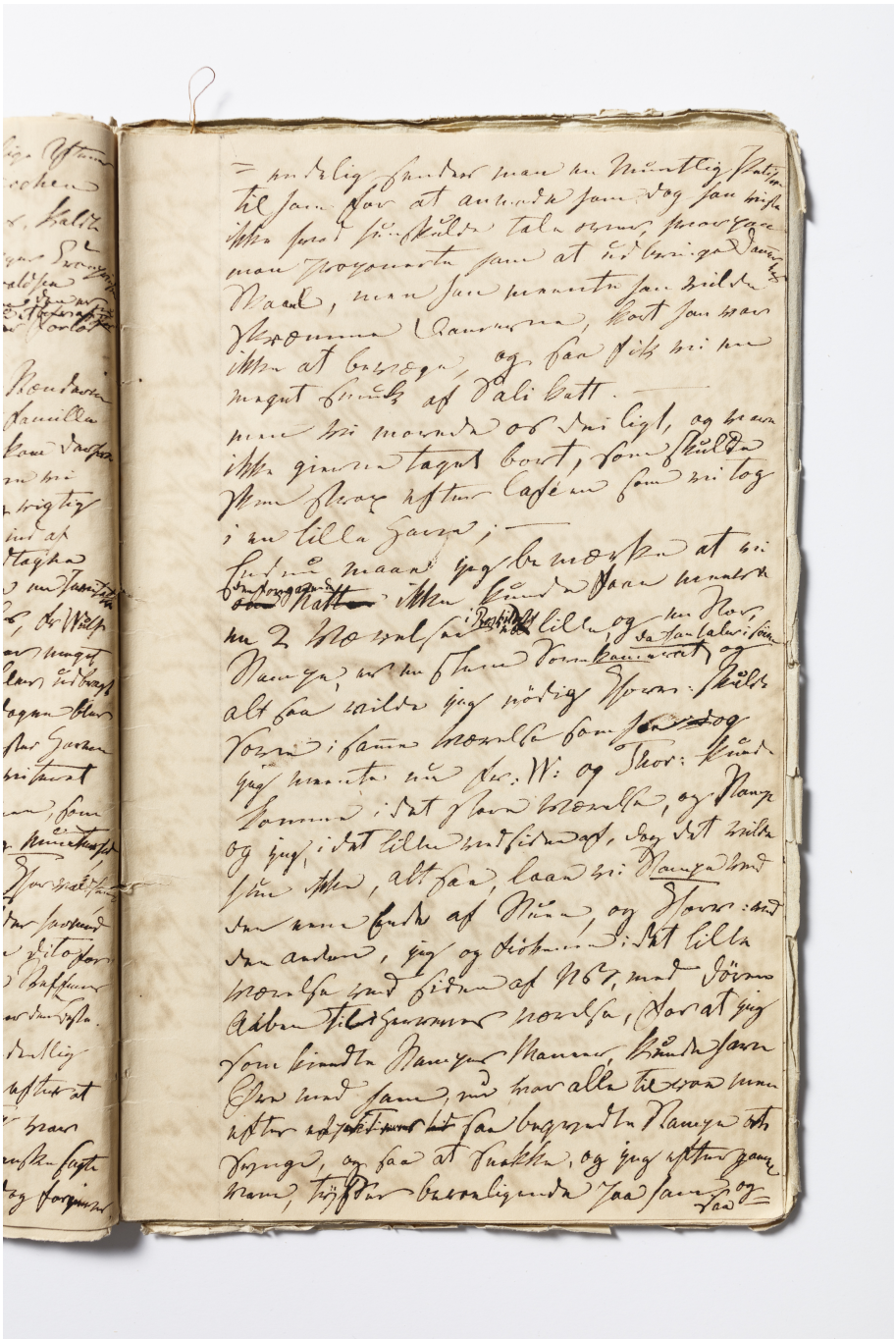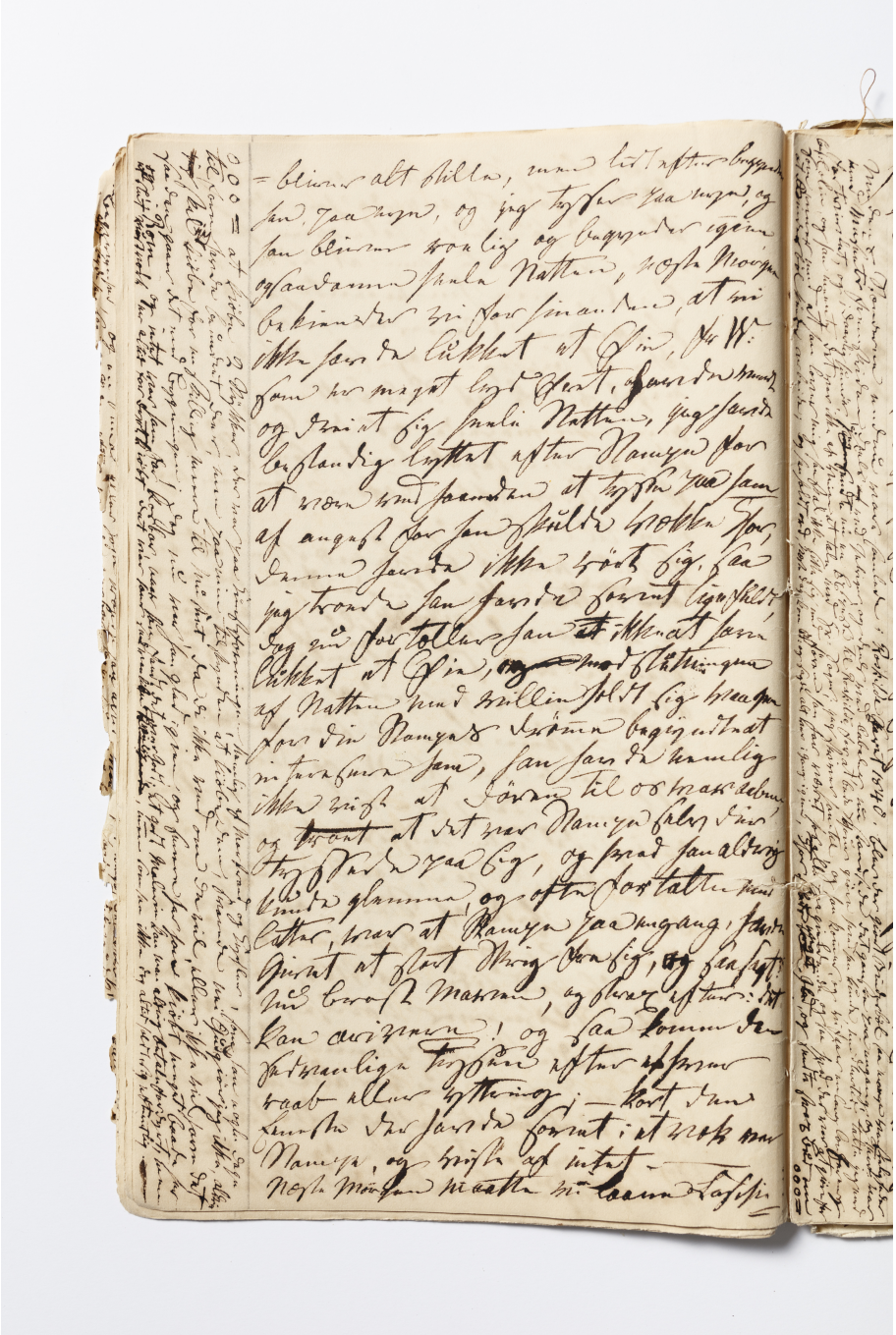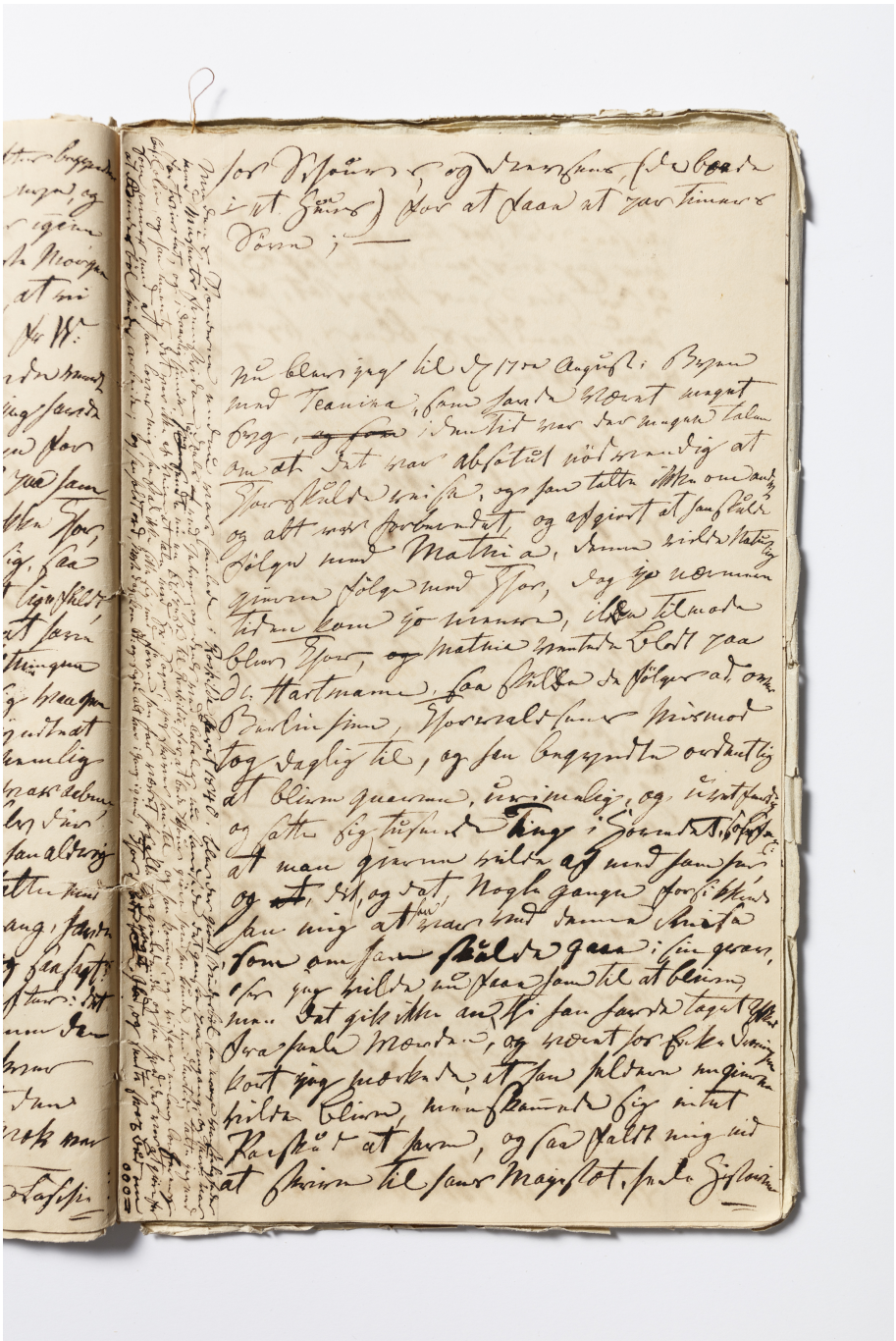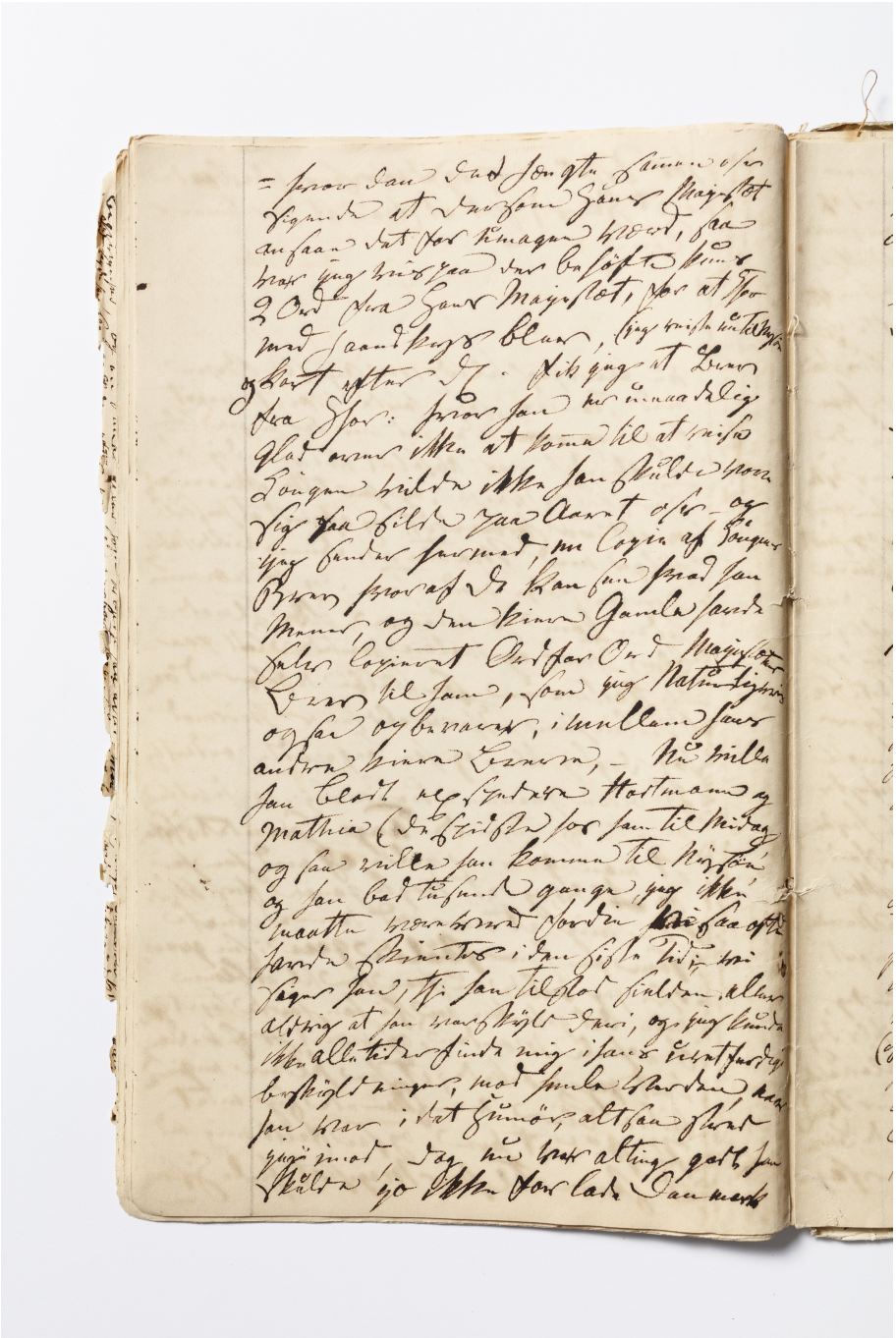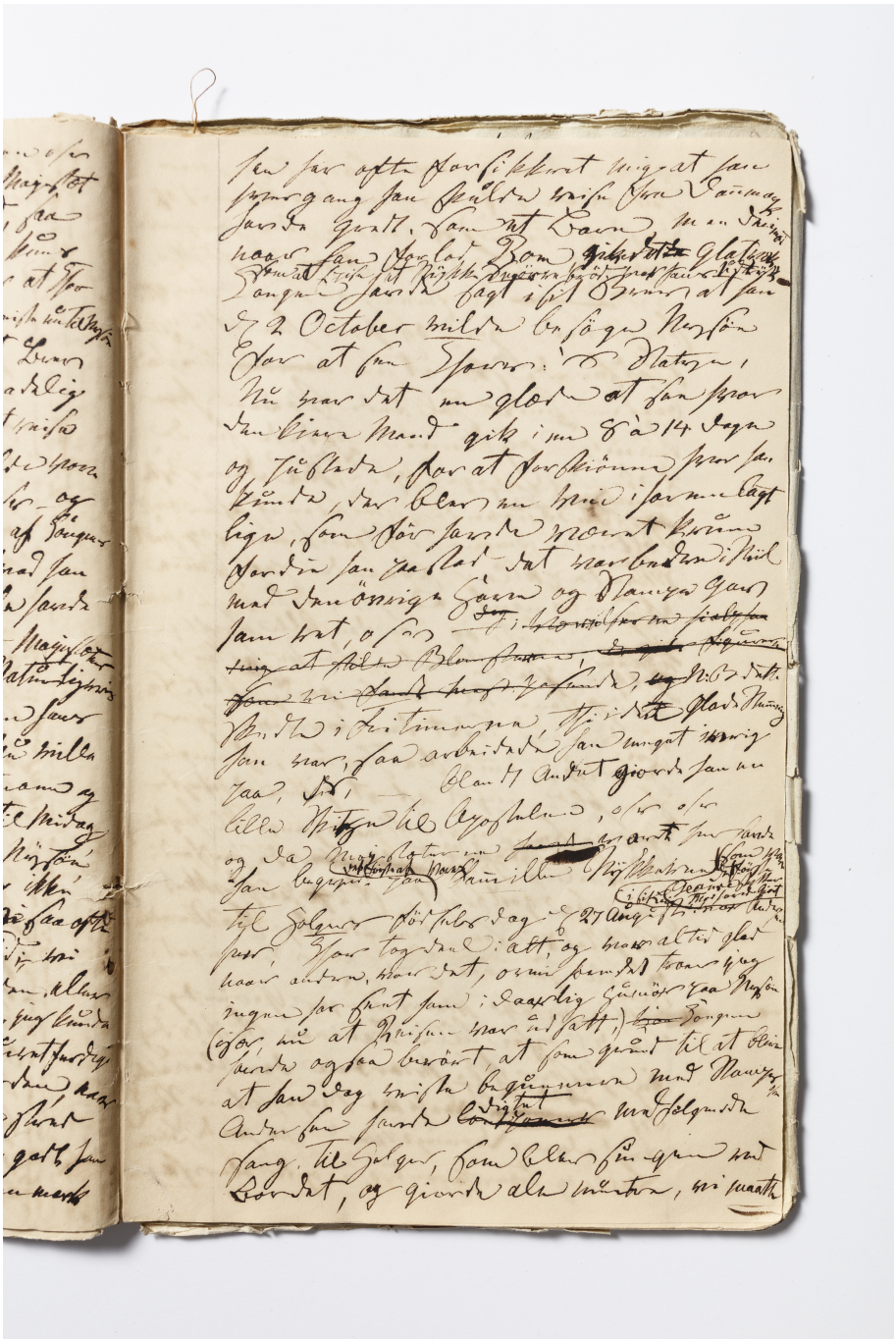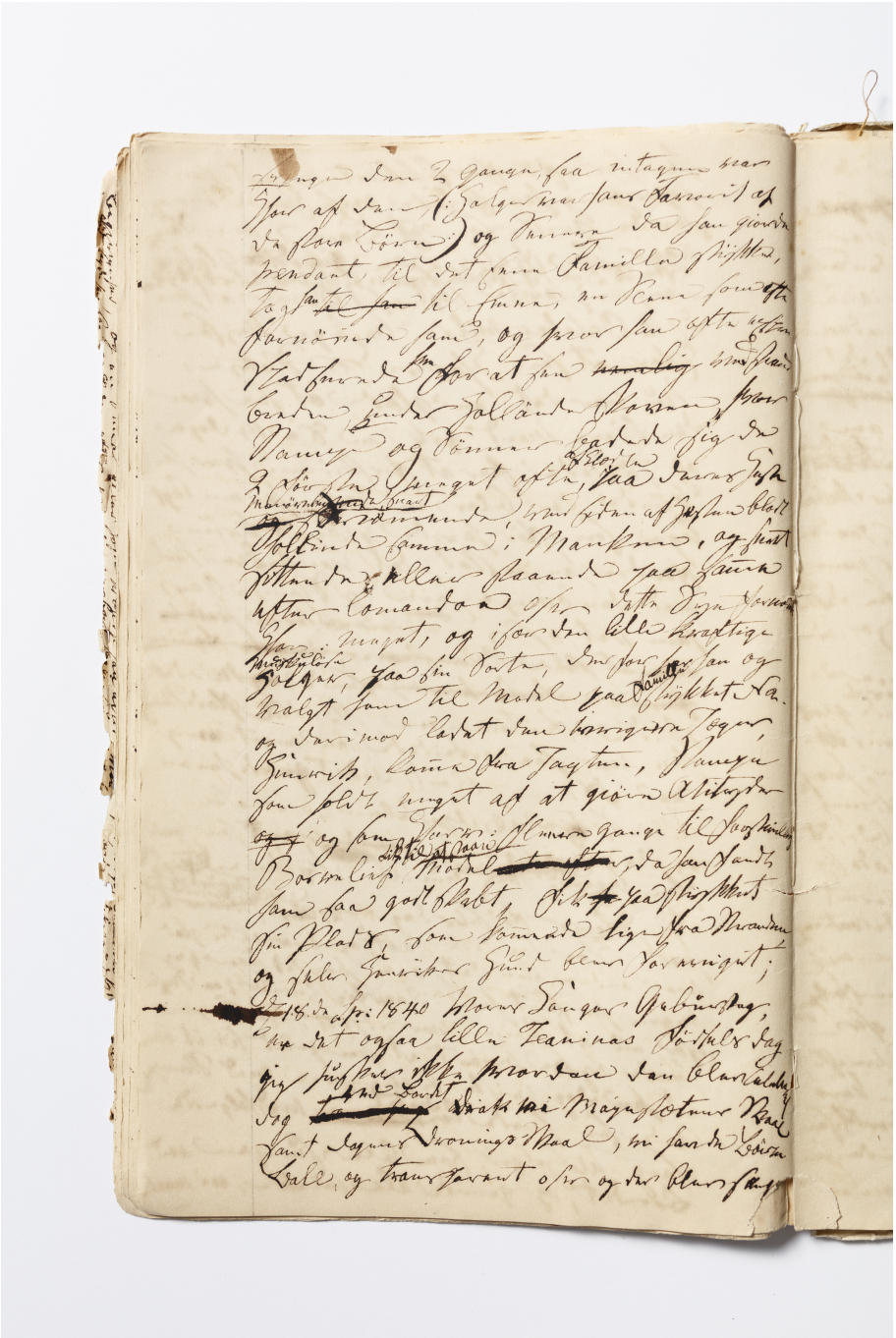
[79] Thorvaldsen var så kendt for lapidariske bonmot'er som dette, at de havde fået et særligt navn – Thorvaldsiana eller Thorvaldsione – se fx brev af 26.9.1842.